

1990 елдан
нәшер
ителә

ГОМУМШӘНӘР ИЖТИМАГЫЙ-СӘЯСИ ГАЗЕТАСЫ

ШӘНРИ

ЧАЛЛЫ

12+

№22 (4876)

ЖОМГА
1
апрель
2022 ел

Шәһәр яңалыклары www.shahrichalli.ru сайтында

shahrichalli

shahrichally

ШӘНРИ
ЧАЛЛЫ
КИЧАЭРЕ ЧЫГАРЫЛЫШЫ

Лилия Гыйбадуллина:

«Түкай премиясе алучының
яше мөним түгел» / 4

ЯЗЫЛУ
БАШЛАНДЫ!

Почта
бүлекчәләрендә
язылу –
869,94 СУМ

Редакциядән
килеп алу – 390 СУМ

Оста куллы Фоат За-
киров житмеш яш-
лек юбилеена Кол
Шәриф мәчетенең
макетын әзерләп
бетерде.

3

Урамда әле кар бет-
мәгән, ә шәһәрдә-
шебез Тәнзилә
Нуриеваның тәрәз
төбендә қызыл
помидорлары
пешеп утыра.

7

Чаллыда Илдар
Юзеев исемендәге
әдәби-иҗтимагый
премияләр тап-
шыру тантанасы
узды.

5

/ ФОТО ШАХРИЧАЛЛИ АГЕНТЛИК

Татарстан Президенты каршындагы татар телен саклау һәм үстерү мәсъалаләре комиссиясе үткәргән әдәби бәйгедә «Мәйдан» журналы хөзмәткәре, язучы Лилия Гыйбадуллина жину яулады һәм акчалата премия белән буләкләнде. 2021 ел нәтиҗәләре буенча ул Чалльда «Ел язучысы» исеменә дә лаек булды. Яшь әдип белән әңгәмәбез аның бүгенге әдәбиятка карашы турында.

— Лилия, газета укучыларның үзән белән таныштыр эле. Шигырь язу саләтә каян килә? Шул халәтне суратләп кара але, шигырь ничек туа ул?

— Актаныштан мин. Эжмат дигән бәләкәй гена авылда түшпүстөм, күрше Такталачын утра мактабенде уқыдым. Этиәнием гап-гади кешеләр, этиебез урманчы булып эшләде, энибез - шәфкат туташы. Бизнец якта шигырь чыгармagan кеше сирәк. Нәкъ мена чыгармаган дим, ченки шигырь безнең яхалының сөйләмәндә ул. Ниндидер олы эшкә санап, кагазы тешереп тормый ул аны. Уен-көлкеле чакта да, хасратле вакытларда да безнең яклар шигырь тел белән сейлаша, такмазы кыстырып жибәрә. Эйтик, берәр хәбәр иштесем, мин але әбәкәй сүзе белән: «Эйтам жирле Хасан чирле, хатыны кыйнаган икән...» дип күям. (Кела) Андый шигырь гыйбараләр бихисап. Эбекай тарбисе минем шәхесемә дә нык тәэсир иткән. Эти-энш эштә вакытта әбәкәй белән кала идек. Аның, жылы, йомшактеле «Сак-Сок» бәтән кейлаударе күнелгә уелып калган. Шигырьгә мин менә шулар аша килгәнмендер, мөгаен.

Дөньяга туганчы, кәгазы тәшкәнче, шигырь иңлек күнелде тута. Тамчылап-тамчылап тута ул, сызыктыр, борчыл иери. Авыр йәк түркелле йәракта ята. Бу халәт ат-нала, айлар дәвам итәрә мөмкин. Берзәман аулақ, дөнья тыныч чакта - гадәттә тәнлә мин ноут-буғым каршина утырам һәм «түгеләм». Андый чакта мине булдерегә ярамый. Беркемне курмим, иштимим. Язгына мәхдума ахыргы нокта күелгач тойған рахатлекне һәм жицеллекне аңытлы бира алмам. Иртәгасе көнне, үзен-дә «сүңгача», яңадан уқырга, килешмәгән төшләрнөтөзәрә кирак але анын.

— Шагыйрь ул - заманында сизгөр төмәләучи зат, дилар. Синец күнелне күбрәк ни кузгата? Бүген, дөньялар билүк тыныч булмаганды, күнелең ни халәттә?

— Эсәрнең темасын укучы билгели дип са-ним мин. Менә Зәкия Туфайлованың, нәркемгә билгеле «Эни диең язып куйдым...» шигыре бар.

Минемча, ул шигырь итимлек түрьинде. Эни назын тоеп яшәгән, ана жылсынынан мәхрум булмаган бала урам-дагы карта «әни» сүзен язып йөриме? Кемгә таптамаска куша ул аны? Балки баласын ташлатан «әни»ләр гәндәшадер...

Шигырьләрем тормыш, кеше гомере, мәңгелек кыйммәтләр хакында. Тәмасын укучы үзбигеләр диган ёметтә калам.

Шагыйрьләрниң гомрелек жәзәс - сизгерлектер ул. Күрергә, белергә тиеш булмаганы да сизеп яшә. Э «сүңгыры» булып көн иту күпка жицелрәктер сыман. Каләм-иясенең күнелен бәрәвактап килячык түрьинде үткәнләп түрьинде.

— Рахмат! Мена, фара- зан, шушы бәйге булмаса, безнең бу аңгәмә да булмас иде бәлки. Халык татар әдәбиятында, яктырк булсын очен тырышыра ги-тиеш. Татар шагыйре күләчәк түрьинде хафаланганда беренче наубәттә уз миляттен күз үцинди тата. Миляттен язмыши дигән сүз. Элбәттә, төп фактор - жиңүчеләрга тиеш. Татар шагыйре күләчәк түрьинде язмыши дигән сүз. Элбәттә, төп фактор - жиңүчеләрга тиеш. Татар шагыйре күләчәк түрьинде язмыши дигән сүз. Элбәттә, төп фактор - жиңүчеләрга тиеш.

нәкъ менә шушы сагыш күпләрне әдәби ижатка әйдидер да. Бүгенге шомлы көннәрдә дә шушы кыйммәт башымнан-ушымнан китми. Минем милят-минем гаиләм, минем нигезем. Улларым - үзәннен, димәк, милятменең килячы...

— Мине синец әдәби байгедә жину вакыйғаң бик сөннөттерде. Синең аңда шагыйрь буларак та, язучы буларак та балкыдый. Менә мондый бәйгеләрнең аңәмите ныда? Социаль чәләрләрдә аңда итеп гилемәнгән премияне аңынчада, күп дә үтгәләр. Синеңча никеч? Синең аңда таңынан никеч татачының?

— Рахмат! Мена, фара- зан, шушы бәйге булмаса, безнең бу аңгәмә да булмас иде бәлки. Халык татар әдәбиятында, яктырк булсын очен тырышыра ги-тиеш. Татар шагыйре күләчәк түрьинде язмыши дигән сүз. Элбәттә, төп фактор - жиңүчеләрга тиеш. Татар шагыйре күләчәк түрьинде язмыши дигән сүз. Элбәттә, төп фактор - жиңүчеләрга тиеш. Татар шагыйре күләчәк түрьинде язмыши дигән сүз. Элбәттә, төп фактор - жиңүчеләрга тиеш.

— Рахмат! Мена, фара- зан, шушы бәйге булмаса, безнең бу аңгәмә да булмас иде бәлки. Халык татар әдәбиятында, яктырк булсын очен тырышыра ги-тиеш. Татар шагыйре күләчәк түрьинде язмыши дигән сүз. Элбәттә, төп фактор - жиңүчеләрга тиеш. Татар шагыйре күләчәк түрьинде язмыши дигән сүз. Элбәттә, төп фактор - жиңүчеләрга тиеш.

— Рахмат! Мена, фара- зан, шушы бәйге булмаса, безнең бу аңгәмә да булмас иде бәлки. Халык татар әдәбиятында, яктырк булсын очен тырышыра ги-тиеш. Татар шагыйре күләчәк түрьинде язмыши дигән сүз. Элбәттә, төп фактор - жиңүчеләрга тиеш. Татар шагыйре күләчәк түрьинде язмыши дигән сүз. Элбәттә, төп фактор - жиңүчеләрга тиеш.

се яшьләргә бирелергә тиешме? Безда, соңға калмасын дигән шикелле, гел олжарноре сайлылар. Менә шул турыда да ачык кыю фикер иштәсем килә.

— Тукай премиясе турында элгә уйлаганым юк. Разил абый «лаек булырга языны» дигән фати-ха бирде. Бик олы сүзләр, олы бәз - кыңсынып кабул иттәм. Тукай премиясе алыш очен дип язымин мин. Тукай бит ул! Акчага жыр тексты язарга мөмкин, әмма шигырь түгел, әсәрен матди яктан бәяләнсә әйбәт, билгеле. Бу шудай тиеш та. Калам хакы (гонорар) язучыга акча турында уйланмыый яшәргә мөмкинлек тудырып күләмдә булырга тиеш. Эмма, ни кызғаныч, бүтен андый шартлар юк.

Тукай премиясе тирәсендә ша-шу күп инде ул беңдә. Шул ук социаль чәләрләрдә дә «болгатузылар» шакты. Тукай премиясенең кандидатлар исемлеген күрәч тә, кеше ул авторларның ижаты белән танышырга, укырга, исенә тәшереге тиештер. Э беңдә капка астыннан өрү китә. Башта укы, бүрән, аннан фикер әйт бит инде, югыса.

Миңе калса, Габдулла Тукай исеменән дәүләт премиясе калып иләрәнә гена бирелсә дөресрәк булыр иде. Сәнгатьнәң башка олкәсендә дә исемле премияләр буддырылым оллат затларбызы бар.

Эйтик, рассамнарга Бакый Урманче премиясен исемен да, жисемен дә олылап ташырылым мөмкин. Н.б. Эгар язучының татар халыкы данилган һәм татар халкы данилган олы, саллы кәзмәте, лаек ижаты бар икән. Тукай премиясе алушчының яшә дә мөһим түгел. Минем але андый ижатым юк.

— Бүтен шигырь укыйлармы? Укыйлар икан - кемнәр? Укымыллар икан - нигэ?

— Укыйлар да, язалар да. Хәрбитирга, тәмәл тәшлар тәләгән шигырь котлаулар, аны, авыл, балачак н.б. турында шигырьләр ватапта та йөреп тормышыны? Социаль чәләрләр шигырь белән тулмаганмыни? Кеше күнел шигырьга омтыла. Эна шул «Сак-Сок»лар, бишк жырлар белән кыныбзига салынган инде ул. Татар шигырьләр синеңча үзәннен ташырылым мөмкин. Буләгемне шишиләтсәммән ёттим. Тәкән суюлар инде аңын. Иң утемле лозунглар, өндәүләр, фикерләр шигырь тел белән ёттелә. Дөрес, бүтен шигырьләр китаплардан сирек укыйбыз, нигездә интернет киңлеген «сөзәбез». Татар китапларын интернет-китбетләрдән алу мөмкинлек күбәрәләр. «Озон», «Вайлбериз» кебек популярлар интернет китбетләрләре бар бит хәзер. Китапларны шун-

ФОТО ГАМЫЛЧЫНОУ/САЙТЫНЫНДА

«Тукай премиясе алучының яше мөһим түгел»

Лилия Гыйбадуллина:

кирәк. Эдәбиятка иғтибар һәм иктирам арттыруду бу конкурсларның роле зур дип уйлыйм, ёттегәннән мин. Тукай премиясе кандидатлар исемлеген күрәч тә, кеше ул авторларның ижаты белән танышырга, укырга, исенә тәшереге тиештер. Э беңдә капка астыннан өрү китә. Башта укы, бүрән, аннан фикер әйт бит инде, югыса.

Миңе калса, Габдулла

нан кайтартам. Мен шул платформага берин та-тар китаплары да көрсөн иде. Кайбер татар басмалары инда сатыла башла-ды инде. Алар кагазда да, электрон форматта да вр-тып торсын иде. Прозаны иштеп түсгөн укый алам, а менэ шигырь ечен көзгөз китап кирәк миң.

- Бүтен көмкәр попу-ляри?

- Популярлык тотрык-лы айбер түтөлдө. Киче күп кешенең телендә булган нөрсөн бүтен инде иска да алмаска мөмкиннәр. Кыска хөтөрлөх хөтөр чорда яшиб. Эйтк, мене бүтөнгө кондә миңдә Эмирхан Енике асарларе кирак. Бүтен минем ечен Еникине сутын турында эрнеткөч хикялларе попу-ляри... Минем мөхитте по-пуляр булган айберне баш-калар белмәсө да мөмкин. Шунысын төгән беләп айтәм: минем даирәмдә, мине камаган тиравлекә айби китап популяр.

- Ижади дөньяда да көндәшлек, көнлашу бар. Сининән көнләшшәләрмә? Яш кенә кызын, шу-лай ыргылуына олкән апа-абыйлар реакци-ясең калмас бит инде. Тешләүләргә ничек кар-ши торасын?

- Көнлашу - үзенец кечсезлегене тану бит ул. Көнлашкан кеше үзен-үзе рухи газап-ка дучар итә, минемчә. Бер-беребезга сокланы белик, яңудләр сыман бер-беребезне күтәрүк. Бейгедә асарларем жиң-гәнне белгә, беләснече, ниән күрүктүм? Татар башын татар ашар, дигән, татарның күцел тарлыгын расларга ма-шашкан эн шул айтегә мине да инанырга мажбур итмәсеннәр иде дип күрүктүм. Минем жиңүем үзене курга сынау буды. Ул сынауны үзөм таянган, хөрмәт иткән дусларым, аркадашларым унышы утте, Аллагә шекер.

Мин «абый», «апа» дип дәшә торган кешеләр мине «тешләми». Алар мине үснәнде, мактый, тәңкыйтили, шөлтөли, амма тешләми. Бик ук яш түгелмән инде, ни қызғылт. Азмый-кулме тормыш тәжрибәм да бар, язучы, журналист була-рак та сәнгатъярлар белән шактый арала-шырга туры килде. Кешеләр төрлө, шахеслар төрлө. Кем беләндер женинәр килемшаска мөмкин, лакин ул кеше але сина начарлык тели дигән сүз түгел. Объек-тив тәңкыйтилье мин-һәрвакыт объектив кабул итәргә тырышам - моны файда ечен, үсненеп айтту дип кабул итәм. Универ-ситеттә айби тәңкыйтилье мин редакциялларе буле-гендә укыгандыгыны да иска алып үтим эле.

Әңгәмәдәш - Резида Юсупова

Үз-үзөмә да, башкаларга да тәңкыйтий кечле минда. Э мене мине, шахесемне, ижадымны субъектив бәяләрә, кимсетеңгә ты-рышкан - син эйткәнчә «тешләргә» маташкан адамнар белән сүз көрш-термим, бахәскә кер-мим. Үз кешеләрем мине уңышларым белән да, уңышсызлыкларым белән да бергә үз итә. Бу бәйгедән соң котлаучылар күп булды, «тешләучеләр» булмады. Э интернет киңлекләрендә, исемнә-рен курсатмича, капка астынан ереп, яла ягып маташчыларның генәләрләр үзләрнән булсын.

- Сәхнәдан тыш, үзенә гена айттелгән жылы сүзләр бардым. Сер бул-маса, ниңди?

- Бар, албатта. Күп алар. Үзәм бик хөрмәт үткән бер айт: «Ро-ман язмый синнаттың мене», - диде. Ул минем холкымны, кирталарне сезеп утудан тәм табып яшавемне белә. Шуңа шулай «үчекли» - ышана, олылы, димәк. Рәхматлемен. Икен-че бер оллат язучы агай бик тепле киңәш бирде. «Эйбәт язар очен илле яшька кадәр вакытын бар, яз», - диде. Рахмет аңа да.

- Мондай уңышларга ирешкәч, яңа китаплар да көтәргәдер инде.

- Мена шуши сору-ны көткән идем. Юкса, бу бәйгедән соң күбесе ака саный, э жиңгән асарләр, аларны каян һәм кайчан уку мөмкинлеге турында белешми. Конкурсның мәгънасе, мактасы да - яхшы айби асарлар бит, югыйса. Усмәләр очен язымын «Бишенче го-мер» дигән фантастик повестен Татарстан ки-тап нашриятында чыгар-га тиеш дип беләм, Аллан боерса. Аерим китап бу-лымры, жыентыкча дөнья күрерме - айтә алмый. Эмма басылуын һәм уку-чыты барып ирешүен дүл-кынларын кетәм. Шу-лай ул конкурста жиңгән «Гали Рахим» дип аталаң позмам һам шигырьләрем «Казан утлары» жур-нальында дөнья күрергә тиеш. Шигырьләремне март санында укыр-га мөмкин булачак. Сүз үзаңнан, «Майдан» журнальында да минем асарларга урын бирелдө бу айда. Яна шигырь китабы зөрлөз ниятке күнеләмәдә йәри. Яшь барганд саен, бу эшкә һәм, гомумән, ижатка жидирәк кәрүм. Бүтөнгө кента Татарстан китап нашриятында дурт шигырь жыентыгым дөнья күрдө. Яңасы, «Серән» дип атала-ны, үзәмдә һам нашрият кибетләрнә бар. Укырга тақыдим итәм.

Резида Юсупова

«Майдан»нан - әдәби бүләк

Резида Камалова

■ Язучыларга һәм шагыйрьләргә күренекле адиплар исемендәге премиялар тапшыру - әдәбий сеночеларне қаләм низәләре белән оч-раштыра торган байрам ул. «Адымнар» по-лилингваль гимназисенә үткән Илдар Юзеев исемендәге әдәби-ижтимагый премияне тапшыру тантанасының да төп қадиммате изял шулца бултандыр. Чаллыда һәм Кама аръягында гына түгел, башкалабыз Казанда һәм күрше Башкортостан республикасында яшап икән итүче, инде исемнәре билгеле қаләм айнелләре белән тагын бер кат күрешу мөмкинлеге - спикр тия торган бахет бит.

ТЯЗЧЫЛАР берлеге һәм «Татмедиа» АЖ финалы - «Майдан» журналы редакциясенән Илдар Юзеев исемендәге әдәби-ижтимагый премиясе «Майдан» журналында 2021 елда басылып чыккан иң яхшы асарлар очен авторларга һәм журналны яштату зур алев шертүчеләргә тапшырылды. Быел булакза - премия, диплом һәм медальга - Рафаил Газизов (язучы, шагыйрь, Татарстан язучылар берлеге атыйсы, Татарстаның атказанган укытучысы, Татарстаның атказанган мәдәният хезмәткәре). Лилия Сәгыйдуллина (Башкортостан Язучылар берлегенән Чаллыда шүткән житакчесе, Габдулла Тукай исемендәге дәүләт премиясе лауреаты, язучы), Вахит Имамов (Татарстаның атказанган мәдәният хезмәткәре, Габдулла Тукай исемендәге дәүләт премиясе лауреаты, язучы, тарихчы, «Мадәни јомга» газетасы баш меҳәррире), Фанир Галимов («Ильфа» жәмгылты генераль директоры, «Россиянең татар авыллары ассоциациясе» бөтөнrossия ижтимагый оешмасы рәисе, жәмәгат этикелесе, атказанган мәдәният хезмәткәре,

шагыйрь, композитор, эшмәкәр), Фарис Фәтхиев (журналга күп еллар дәвамында ярдәм итә күлгүче шимәкәр, «Энәк» агрофирмасы генераль директоры) ия будыллар.

2004 елда Премияне гамалгә куюда башлап Йәрған язучы Факиль Сафин Илдар Юзеевны «Майдан» журналының чын дусты буларрак иске алды. Рафаил Газизов (язучы, шагыйрь, Татарстан язучылар берлеге атыйсы, Татарстаның атказанган укытучысы, Татарстаның атказанган мәдәният хезмәткәре). Лилия Сәгыйдуллина (Башкортостан Язучылар берлегенән Чаллыда шүткән житакчесе, Габдулла Тукай исемендәге дәүләт премиясе лауреаты, язучы, тарихчы, «Мадәни јомга» газетасы баш меҳәррире), Фанир Галимов («Ильфа» жәмгылты генераль директоры, «Россиянең татар авыллары ассоциациясе» бөтөнrossия ижтимагый оешмасы рәисе, жәмәгат этикелесе, атказанган мәдәният хезмәткәре,

шагыйрьлырларни үзәннән «Ак-таныш чакын» и булак итте. Премияләрне яштату зур алев шертүчे «Подряд» АЖ, «Профит» компанияләре төркеме житакчеләре да булакланучелорне тобрикләп, матур теләкәрләрнән житкеделәр.

Илдар Юзеев белән байле истәлеклар аяруча тәэсирле булды. Марсель Галиев, Гази-нур Морат, Набира Гыйматдинова осталларын

© Галия Изатуллина фотографи

сагынның иске алдылар. И. Юзеевның улы Салават Чаллыда дүслары артуна соенүен белдердә.

Сәхнәгә күтәрелгән шагыйрьләрдән шигырь көтеп утырган күчелләрне Рафаил Корбан уз күчтәнәче белән юатты. Гимназия укучылары Рәзилә Сирасханова белән Аяз Эскәров Илдар Юзеев шигырьләрен булак итеп куандырдылар.

ТРНЫң атказанган артистлары Гәлдания Хәйруллина һәм Фән Валихомтаз - жылдыры, «Мизгел» театрның био теркеме һәм «Сойлан» био мәктәб балалары Рафаиль Фәтхиев Чаллы язучылар берлегенә һәм татар матбуаты үзәгенә раҳмат Йәзенән «Ак-таныш чакын» и булак итте. Премияләрне яштату зур алев шертүче «Подряд» АЖ, «Профит» компанияләре төркеме житакчеләре да булакланучелорне тобрикләп, матур теләкәрләрнән житкеделәр.

Чаллыда оешкан татар матбуаты үзеге житәкчесе Резида Юсурова, «Майдан» журналының баш меҳәррире Лилия Фәттахова, матбуат белән адабият аглаба таба бердәм булсын иде дигән теләкәрләрнән белдердәләр. Амин, шулай булсын. Язучы һәм шагыйрьләрне халыкта таныту, ижатларын кин, жәмәгатчелекка житкедурә төп көч бит ул татар басмалары.